



NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Starkt hotad (EN)  
B1ab(iii)

**Klass:** Polychaeta (havsborstmaskar), **Ordning:** Terebellida, **Familj:** Ampharetidae (guldgrävvarmaskar), **Släkte:** *Lysippe*, **Art:** *Lysippe fragilis* (Wollebæk, 1912) **Synonymer:** *Amphicteis fragilis* Wollebæk, 1912, *Lysippides fragilis* (Wollebæk, 1912)

## Kännetecken

En liten rörlevande havsborstmask med lång, smal och cylindrisk framkropp, samt en avlång och koniskt avsmalnande bakkropp. Kroppsfärgen är ljusgul med spridda röda fläckar, kroppslängden upp till 20 mm. Vid "nacken" bakom huvudet sitter åtta långa, fingerformade gälar.

Huvudpartiet består av ett prostomium och ett peristomium, varav det senare omsluter munöppningen. Prostomiet bildar en framåtriktad huv över munnen och den främre nederdelen av peristomiet. På prostomiet finns två fält bestående av många små ögonpunkter. I framänden har prostomiet tre lobber. Under prostomiet, vid munöppningen, finns många tunna muntentakler som är mycket tånjbara och som kan sträckas ut för att samla in mat. Tentaklerna kan dras in helt i munnen. Det finns inga kitiniserade käkar i svalget. Längs munnens undersida bildar peristomiet en bred läpp, med ett fåtal långsgående veck på undersidan. Peristomiet är baktill sammansmält med kroppsegment I-III. På ryggsidan av segment III finns framåtriktade, hårformiga grävborst (paléer). Dessa är ungefär lika långa som de normala ryggborsten på de bakåt följande segmenten. Strax bakom huvudet, på ryggsidan, sitter två grupper med långa och kraftiga gälar. Det är fyra gälar i var grupp. De sex mittersta sitter i en tvärgående, nästan rak rad med ett litet mellanrum mellan de två grupperna mitt på ryggsidan. De yttersta gälarna på bägge sidor sitter ett stycke bakom de yttersta av de som sitter i en rad. Gälarna är förhållandevis tjocka men jämnt avsmalnande och spetsiga i toppen.

Själva kroppen är tydligt uppdelad i en framkropp (thorax) med hårformiga ryggborst och platta bukborst, samt en bakkropp (abdomen), som i huvudsak har bukborst. Totalt har hela kroppen 25 borstbärande segment, förutom grävborsten på segment III. Framkroppen har ryggborst på 17 segment och även bukborst, förutom på de tre första av borstbärande segmenten (IV-VI) som saknar bukborst. Bakkroppen har bukborst på åtta segment. Borsten sitter på enkla parapodier som låga upphöjningar. De som bär ryggborsten, sk notopodier, är rundade, medan de som bär bukborsten, sk neuropodier, är i form av vertikala åsar. Ryggborsten är hårformiga med en bred långsgående list. Bukborsten består av en vertikal rad med mycket små, korta tvärställda plattor som i sig har rader av små krokformiga tänder av olika storlek. Bukborsten på framkroppen har två rader med fem tänder i varje rad, medan bukborsten på bakkroppen har flera rader med tänder som är oregelbundet placerade. Denna typ av borst kallas uncini och de hjälper masken att förankra sig i röret. Den lilla bakänden (pygidiet) som omger analöppningen, har två cirrer som sitter på sidorna.

Röret är tunt och består av utsöndrat stelnat slem inblandat med skalfragment, växtdelar, sandkorn och lerpartiklar.

Arten skiljer sig från den något liknande *Amphicteis gunneri* som dock har femton bakkroppssegment.

## Utbredning och status

Artens totala utbredning är i Nordostatlanten, från Svalbard i norr till Normandie i söder. Det finns även en avvikande rapportering från Japan. I svenska vatten är arten känd från Kosterområdet i Skagerrak. Under L.A. Jägerskiölds undersökningar av bottenfauna längs svenska västkusten 1921-1938, påträffades arten vid ett tjugotal stationer i Kosterområdet. Under senare år föreligger endast två fynd, bägge från Kosterområdet, varav ett gjordes under Kosterhavsinventeringen 2006 och ett gjordes av Fredrik Pleijel 2011 vid Säcken i nordligaste delen av Kosterområdet (se foto; [www.mugga.se](http://www.mugga.se)).

## Ekologi

---

*L. fragilis* är en rörlevande depositionsätare som lever på mjukbottnar med ren marin lera eller blandad med sand, skal grus, men även på hårbotten med tunt lager av sediment, från 20 m djup ned till 180 m. I våra vatten från 20 till 90 meter. Den äter fina partiklar som fallit ned på botten. Röret är nedgrävt, medan huvudet når upp till bottenytan så att tentaklerna kan sträckas ut för att samla in föda. Troligen är den skildkönad. I övrigt är artens ekologi dåligt känd.

## Hot

---

Arten är starkt hotad då den har en mycket begränsad förekomst och utbredning i svenska vatten, och dessutom påvisar en minskning.

## Åtgärder

---

I dagsläget är det inte klarlagt hur arten påverkas av trålfiske och miljöförändringar. Bättre underlag för skattning av status, populationsstorlek och tillväxtkapacitet behövs..

## Övrigt

---

Etymologi: *Lysippe* kommer från grekisk mytologi där det finns flera gestalter med det namnet, bland annat en av kung Proteus döttrar, men kanske mest känt är en Amazondrottning och general i Svarta Havs-området, vars namn i sig lär betyda "Hon som släpper hästarna fria"; *fragilis*, Lat. "skör, bräcklig", vilket syftar till att masken lätt skadas vid hantering.

*Lysippides* (ogiltigt släktnamn); *-ides*, Lat. "tillhörande, besläktad med".

## Litteratur

---

Eliason, A. 1955. Neue oder wenig bekannte Schwedische ampharetiden. Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-samhälles handlingar, Ser. B, Band 6, N:o 16.

Hansson, H. G. 2011. Marina sydiskandinaviska "evertebrater". Webb-upplaga.  
[http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031\\_hansson-2011.pdf](http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031_hansson-2011.pdf)

Holthe, T. 1986. Polychaeta Terebellomorpha. Marine Invertebrates of Scandinavia 7. Universitetsforlaget, Oslo. 194 pp.

Jirkov, I.A. & Leontovich, M.K. 2013. Identification keys for Terebellomorpha (Polychaeta) of the eastern Atlantic and the North Polar Basin. *Invertebrate Zoology* 10(2): 217-243.

Jägerskiöld, L.A. 1971. A survey of the marine benthonic macro-fauna along the Swedish west coast 1921-1938. Eds. Hubendick, B., Hyle, G. & Swärd, S. *Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoborgensis, Zoologica* 6.

Karlsson, A., Berggren, M., Lundin, K. & Sundin, R. 2014. Svenska artprojektets marina inventering - slutrapport. ArtDatabanken rapporterar 16. Art databanken, SLU. Uppsala

Kirkegaard, J.B. 1996 Havbørsteorme. II. Sedentaria. *Danmarks fauna* 86: 1-451.

Marine species identification portal. <http://species-identification.org>.

World register of marine species. 2015. [www.marinespecies.org](http://www.marinespecies.org).

## Författare

---

Kennet Lundin 2016. © ArtDatabanken, SLU 2016.